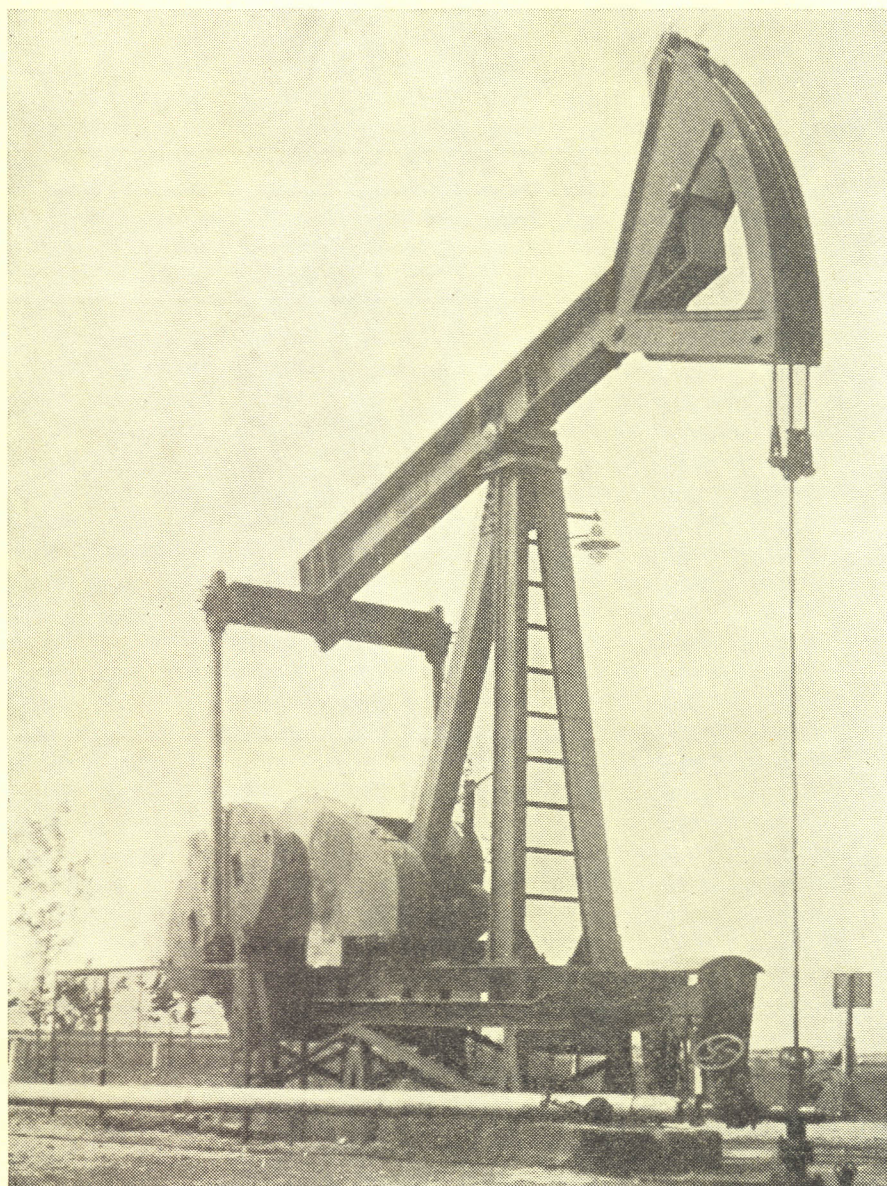

libertijn

Humanistisch jeugd-
en jongerenblad

redactie-adres:
Postjeskade 43 I
Amsterdam 17

Postgiro: 13.82.77.7

redactie:
M. Westeneng
H. van Weely
H. Nuij

eindredactie:
A. van Hees
Th. van Beek

abonnementsprijs:
f 5,75 per jaar
(voor donateurs méér)

losse nummers 65 cent

advertentietarief
op aanvraag

1e jaargang nr. 4
april 1967

verschijnt maandelijks

Humanistische diakonie?

In de Gooi en Eemlander schrijft ene „Sub Luna” dat de r.-katholieken nauw samenwerken voor wat betreft hun „sociaal jaar” met de prot.-christelijke groeperingen die reeds vijf jaar hun „diakonaal jaar” organiseren. Doel van beide „jaren” is vrijwillige dienstverlening door jonge mensen aan de samenleving in de vorm van hulpdienst in verpleeghuizen, revalidatiecentra, bejaardenwerk, kinderverzorging e.d. Een soort dienstplicht voor meisjes maar dan in volle vrijwilligheid en doelbewust. De organisatoren gaan er van uit dat het voor jonge mensen bijzonder nuttig kan zijn om een jaar van hun leven uit te trekken en in die tijd iets te doen waaraan bijzonder veel behoefte is. Tevens doen deze jongeren een schat aan ervaringen op die in het latere leven van dienst kunnen komen. Sub Luna schrijft o.m.: „Het is ons niet bekend of ook een humanistische organisatie van dergelijke aard bestaat, maar zo dat niet het geval mocht zijn, dan zou zij er moeten komen”.

We vragen ons af of er onder de lezers van Libertijn zijn die deze mening delen en of het dan op dezelfde wijze zou moeten als de sociale en diakonale jaren?

**zet u
zelf
eens
op de
bon!**

**Aan: Vrij Nederland,
Raamgracht 4, Amsterdam-C.**
Gelieve mij ter kennismaking en
vrijblijvend 10 achtereenvolgende
nummers van Vrij Nederland te
zenden. Voor dit proefabonnement
zend ik u f 3.50 / per postwis-
sel of postgirorekening 135176 /
Gem. Giro A'dam V 900

Naam:
Adres:
Plaats:
Datum:

**NEEM NAAST UW KRANT
VRIJ NEDERLAND**

Geef jezelf

REKENSCHAP

**DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
voor wetenschap en cultuur, dat
een blad wil zijn voor de verdieping
van de humanistische overtuiging.**

Abonnementsprijs f 11,50 per jaar; voor con-
tribuanten van de Humanistische Stichting
Socrates, en voor studenten f 10,— per jaar.

**HUMANISTISCHESTICHTING
SOCRATES**

**Postbus 114, Utrecht
Giro 58 22 93**

FOTO OMSLAG

Een „Ja-knikker”. Eén van de velen die ons land rijk is. Het sym-
bool van de massa, alleen maar „opzuigen” en „ja-knikken”.

(zie pagina 5)

REDAKTIONEEL

Kopij moet vóór de eerste van iedere
maand ingezonden zijn. De redactie
gaat over tot plaatsing van de inge-
zonden kopij, doch de schrijver is
verantwoordelijk voor z'n produkt.
Het is ook mogelijk illustraties in te
zenden.

Wij verzoeken een ieder, eventuele
adreswijzigingen of onjuistheden tij-
dig aan ons door te geven.

Libertijn biedt gelegenheid tot het
plaatsen van „kleine” advertenties,
tarief bij redactie verkrijgbaar.

Erkent en herkent

In de „LIBERTIJN” van februari heb ik het stuk „Pre-advies” van A. v. Hees gelezen, meteen daarna heb ik „geschrokken” de oude „In en Om” gelezen en het pre-advies van Spigt nog eens een keer bestudeerd. Had ik Spigt dan zo slecht begrepen? Ik vond het n.l. een behoorlijk stuk werk, waarbij wellicht wat kritische kanttekeningen waren te plaatsen, maar als uitgangspunt voor discussie, en daar was het m.i. om te doen, zeer bruikbaar, en na herlezing ben ik nog steeds deze mening toegedaan.

Het eerste verwijt van v. Hees komt er op neer, dat er in het pre-advies voor driekwart gezwamd wordt! Wil v. Hees dan een aantal kreten of leuzen waarmee we ons in de „strijd” kunnen werpen? In elk geval wil hij een aantal suggesties hoe we herkenbaar moeten zijn, zelf heeft hij geen suggesties, ik heb ze in zijn artikel tenminste niet gevonden. Integendeel hij neemt een volkomen negatieve houding aan door te stellen: wij zijn onherkenbaar en in de huidige omstandigheden is deze herkenbaarheid niet te realiseren. Hij constateert in het Verbond een konstruktiefout, de „Image”, en verder moeten we progressief en zondig agressief zijn. Wel dat waren dan wel de dingen waar ik het meest van geschrokken ben, de rest wil ik hierbij buiten beschouwing laten, eenvoudig omdat ik er niet de behoefte aan heb het hele artikel te gaan ontleden.

Dat we als Verbond wel eens iets agressiever kunnen en mogen zijn ben ik met hem eens, maar dat het H.V. niet progressief is, is gewoon niet waar, of hij verstaat onder progressief iets anders dan ik. Wat hij met de kreet „Image” bedoelt weet ik niet, maar als hij een zeker „Image” wil, krijgt hij dat in de eerste plaats door zich herkenbaar te maken als humanist. En hoe maakt „de” humanist zich nu herkenbaar. Hij moet dat in de eerste plaats zelf doen, door zijn houding, zijn redelijk verantwoorden van doen en laten, zich voortdurend rekenschap van zijn gedragingen vragen, zichzelf bezighouden met vragen als: waarom, op welke manier gebeuren de dingen zoals ze gebeuren, welke verbanden bestaan er en hoe pas ikzelf hierin, zodat ik mijn leven zinvol kan maken, want wat moet ik hierin doen en wat moet ik niet doen. Ik zie het Verbond dan ook als een instituut, dat een aantal mensen in zich verenigt met totaal verschillende meningen, ontwikkeling en achtergronden, die slechts één ding gemeen hebben, namelijk het bewustzijn en het streven een zo compleet mogelijk mens te zijn. En dit complete mens-zijn is voor elk van ons verschillend, daarvoor hebben we allemaal andere gedachten, daarvoor is het ook onmogelijk om van boven af een aantal gedragsregels te dikteren die het ons mogelijk zouden maken kollektief herkenbaar te zijn. Het bestuur van het H.V. heeft dan ook als belangrijkste taak, datgene te koördineren wat van onderaf, dus uit al deze individuen die samen de leden van het Verbond vormen, naar voren komt en daarna vast te stellen wat hetgene is dat ons verbindt en op welke terreinen we vanuit deze verbinding actief kunnen zijn. Maar de herkenning als humanist is iets, dat we elk persoonlijk moeten bewerkstelligen, we hebben het daarbij beslist niet gemakkelijk, er zijn veel overeenkomsten tussen de kerken en het H.V., maar dat is niet omdat het H.V. zich zo graag tegen die kerken afzet, of een soort kerkje is, alleen voor buitenkerkelijken, maar omdat christenen en humanisten, dus de individuele christen en de individuele humanist, zoveel op elkaar lijken, om de doodeenvoudige reden dat we allemaal in de eerste plaats mens zijn. Het grote verschil is m.i. dat de christen pretendeert dat er uiteindelijk voor elk probleem, voor elke levensvraag een oplossing of antwoord is dat hem van buitenaf wordt gegeven, hier op aarde of in zijn hiernamaals, de humanist echter betwijfelt of er

*Ik zoek naar wat verloren ging
en vind haar als een tekening
met nog maar hier en daar een lijn*

*Zij zoekt naar wie haar eens verliet
en vindt het kleurloze verdriet
om ons vergeefs tezamen zijn*

*Ons zoeken raakt ons vinden niet
tenzij in 't vers als 't verst gebied
van in elkaar te raden pijn*

Arjen Struik

Weerzien

**Een ontmoeting, vaak
hoe vluchtig ook,
doet lange tijd vervagen.
Eenzelfde wenk,
eenzelfde lach,
eenzelfde oogopslag,
schreeuwend om duizend vragen.
Om wat eens was,
om wat had kunnen zijn,
smorend in gelatenheid.
Zonder spijt?
Zonder pijn?**

Bob van Leeuwen
Amsterdam

m & w

Abonneert u op

MENS EN WERELD

het 14-daags orgaan
van het Humanistisch Verbond.

Redactie en administratie:
Oudegracht 152, Utrecht.
Giro 30.49.60 t.n.v.
het Humanistisch Verbond
te Utrecht.

De opzet van „LIBERTIJN” is dat het een „open” humanistisch jongerenblad is. De redactie stelt het dan ook bijzonder op prijs van iedereen een bijdrage te ontvangen in de vorm van kopy (eventueel vergezeld van illustraties). „LIBERTIJN” staat open, voor iedereen.

Geluk

In het algemeen betekent geluk zo- iets als fortuin, voorspoed, gunstig toeval, geslaagd zijn en ook het aangename gevoel, dat men daarbij ondergaat. Het is duidelijk, dat de term geluk in deze algemene betekenis erg vaag is, wat zijn konkrete inhoud betreft. Niettemin lijkt het mij zinvol deze term in engere betekenis nader te duiden als het hoogste streefdoel van ons handelen, nl. het menselijk geluk in onze gegeven existentiële situatie. Hierbij wordt de vraag, naar wat men geluk acht, niet gereduceerd tot de vraag, naar wat men goed of rechtvaardig acht, omdat het eerste begrip veel rijker en zinvoller is dan de begrippen goed en rechtvaardig. Het geluk als streefdoel van ons handelen zou ik willen omschrijven als de aanvaarding van een gegeven levenssituatie, die men de moeite waard vindt. Voor hen, die zich in de gegeven existentiële werkelijkheid optimaal welbevinden in fysiek, psychisch en maatschappelijk opzicht, is het leven zonder meer een zinvol avontuur.

De term optimaal geeft duidelijk het dynamisch en relatieve aspekt aan, dat de definitie van geluk in een moderne humanistische visie niet ontberen kan. Men is niet gelukkig door een goede of rechtvaardige keuze, hetgeen mij een verkeerde gedachtengang lijkt: In mijn opvatting is het alternatief niet zozeer een kwestie van gelukkig zijn of ongelukkig zijn, maar integendeel een kwestie van gelukkig zijn of niet-zijn, in de betekenis van geestelijk „vervuld” zijn met de aktuele levensproblematiek of geestelijk „leeg” zijn. Juist in de aanvaarding van onze levenssituatie, die wij met dezelfde zintuiglijke structuur ervaren, ligt de fundamentele basis voor ons menselijk geluk. Deze levensaanvaarding gaat altijd vooraf aan een goed of rechtvaardig kiezen.

H. Nuij - Amsterdam

overal wel een antwoord op is en zo dit er is betwijfelt hij of hij het antwoord kan vinden, juist vanuit deze twijfel gaat hij zoeken en bij dit zoeken is hij bereid ook en juist naar de stem van de ander te luisteren al is die ander het radikaal met hem oneens. Ik geloof daarom dat de herkenbaarheid van de humanist in de eerste plaats lijkt opgesloten in zijn bereidheid te luisteren en samen met de ander te zoeken. Op het komende kongres hebben we dan de kans om dit samen zoeken te konkretiseren in een aantal punten, waarbij het hoofdbestuur als enige taak heeft, te formuleren datgene dat bij ons allen leeft en misschien een paar praktische tips te geven hoe wij die herkenbaarheid werkelijk herkenbaar kunnen maken, het thema „om de eigenaardigheid van de humanist” is dan ook zeker niet zinloos en als v. Hees zegt dat er belangrijker zaken zijn zoals jeugd- en jongerenwerk en duidelijkheid, dan geloof ik dat hij zich vergist, omdat de duidelijkheid waarom hij vraagt in de eerste plaats ligt opgesloten in die herkenbaarheid wat betreft het jeugd- en jongerenwerk; ook dit zal worden gestimuleerd door deze herkenbaarheid, ik dacht dat juist vele jongeren inderdaad als humanist herkenbaar zijn, niet omdat er iemand is die ze vertelt dit of dat moet je doen of laten anders ben je geen goed humanist, maar gewoon door hun eigen levensstijl. Want deze eigen levensstijl is onze duidelijkste herkenbaarheid.

Cees Sniijders, Halfweg

onherkenbaar

Het was beslist mijn bedoeling niet Cees Sniijders aan het schrikken te maken met mijn kommentaar op het Pre-advies van de heer Spigt. Evenmin wilde ik negatief uit de hoek komen. Maar ik heb getracht dit Pre-advies als jong-humanist krities te bekijken. En tot mijn spijt moet ik bekennen, dat dit Pre-advies weinig indruk op mij heeft gemaakt. Hiermede wil ik niet het werk van de heer Spigt afbreken.

De heer Spigt wil een „herkenbare humanist” en al wat daarmee samenhangt. Wanneer dit individueel bedoeld is dan is dit een loze kreet, want wij zijn humanisten, wij leven en gedragen ons als zodanig, maar een christen is wat dit betreft niet te onderscheiden van een humanist, alleen de achtergronden zijn anders en wél duidelijk herkenbaar. Wij hebben allemaal onze fouten, hebbelijk- en onhebbelijkheden, alleen maar omdat wij méns zijn en altijd als zodanig zullen handelen in wat voor situatie of omgeving ook. Het zou onhumaan zijn ons een etiketje op te leggen, iets wat ons moet doen lijken wat we eigenlijk niet zijn. Want een lidmaatschap van het H.V. of sympatisant hiervan zijn, wil nog niet zeggen „humanist” zijn. Men kan er alleen maar naar streven om zo goed, humaan mogelijk te leven en te handelen. Maar met dit streven lopen de andersdenkenden ook rond, zodat er wat dat betreft weinig verschil is.

Wanneer de heer Spigt zijn Pre-advies op het H.V. richt dan komen er enorm veel vragen bij mij op. Want dan kan men onder die „herkenbaarheid” wél alles verstaan, de activiteiten, mentaliteit, beginselverklaring enz., enz. Er wordt nl. nog al veel geschermd met de kreet: „Wij zijn nu wel erkend maar het is nu onze taak om herkend te worden”. Wij zijn dus wel „erkend” maar niet „herkenbaar”. Maar als iets erkend wordt, dan moet het toch zeker herkenbaar zijn, want iets onherkenbaars kan moeilijk erkend worden.

Als ik de lijst van activiteiten van het Verbond overzie dan zijn er praktisch geen punten bij die als „humanistisch” te betitelen zijn. En deze zijn ook niet als specifiek humanistisch herkenbaar te maken. Wanneer het Humanistisch Verbond over het gehele front herkenbaar wil zijn, dan zal het zijn activiteiten moeten verleggen naar een ander terrein.

A. van Hees

zo de ouden zongen?

Artikel in 6 afleveringen
door: Arjen Struik

Aantekeningen bij het z.g.n. jeugdprobleem

VII

De sedert lange tijd heilig verklaarde kulturele waarden van het Westen raken bij een groot aantal mensen onbekend of worden zeer in twijfel getrokken, eenvoudig doordat zo weinig mogelijkheid wordt geschapen ermee te opereren. De democratie bevindt zich in een crisis die haars gelijke nauwelijks heeft in het verleden. Deze regeringsvorm veronderstelt immers oordeelsvorming (in het verlengde daarvan: beslissingsbevoegdheid) bij iedere staatsburger, maar dan moet deze ook daartoe worden geappelleerd en bovendien een redelijk vertrouwen kunnen hebben dat zijn bemoeienis ook werkelijk relevant is doordat de verbinding van laag naar hoog minimaal gebarricadeerd wordt. Maakt de politieke geschiedenis van juist de laatste jaren niet pijnlijk duidelijk dat er something rotten in the state is?

Het Westen gaat sinds jaar en dag prat op zijn zuilen van vrijheid, medemenselijkheid op basis van gelijkgerechtigdheid, creativiteit.

Maar in hoeverre zijn wij vrij, dat wil zeggen: bezig met het proces van vrijmaking, doorbreking van oude kaders, een visie ontwikkelend op de toekomst?

Kenmerkt onze maatschappij zich werkelijk door die openheid en bereidheid elkaanders vrijheid te erkennen welke de voorwaarden en resultaten zijn van een mentaliteit die wij met het woord humaniteit aanduiden? Humanisme dreigt in de mond van Christen zowel als niet-godsdienstige een ethische smartlap te worden, wanneer wij er enkel mee bedoelen Jedermann op z'n gemak te stellen en elkaar in de mening te bevestigen dat we het met z'n allen wel aardig rooien. Al spoedig wordt dan als naarling beschouwd wie dit spel niet meespeelt en naar demonstratiemateriaal voor de puike kwaliteit van onze menselijke verhoudingen zoekt.

Het meest kwalijke van alles dunkt mij nog wel het gebral over creativiteit, speciaal wanneer men daaronder de kunstzinnige scheppingsdrang wenst te verstaan. Ik bedoel hier natuurlijk niet degenen die zonder goedkoopheid pogingen aanwenden om wat dichters bij hun publiek te komen, maar vooral de vrijwel kultuurloze mens die ook wel voor de vrijheid van de kunst blijkt te opteren, tenminste als dat in z'n op bezit toegespitst bestaan te pas komt. Het zijn helaas (maar zoals te verwachten was) nu juist voor een gedeelte dezelfde die bij elk nieuw artistiek experiment hun eigen onbegrip op de kunstenaars projekteerden. De bedachtzame botheid vindt maar al te gauw dat het niet most magge en dat het zonde is van tijd en geld (vooral het laatste). Volgt ons misschien toch wat meer bescheidenheid, wanneer wij in de tegenstelling Oost-West bijvoorbeeld de vrijheid (in economisch, geesteswetenschappelijk en artistiek opzicht) ter sprake brengen?

VIII

Alle beschaafde landen doen aan een intensieve gevechtsvoorbereiding, die juist als zodanig volstrekt zinloos is. Het mag immers niet komen tot een totale oorlog, maar anderzijds houdt de potentie daartoe de diverse tegen-

Kanttekening bij 4 mei 1967

Hemelvaartsdag is een Christelijke feestdag 40 dagen na Pasen, ter herdenking van het feit, dat Christus van de Olijfberg ten hemel opsteeg (Hand. 1: 9-12).

4 mei is de herdenkingsdag van de gevallen in de tweede wereldoorlog.

Vraag: Welke dag is belangrijker?

Antwoord: Hemelvaartsdag, het zou een belediging voor het Christelijke volksdeel zijn als men doden gaat herdenken op de opstandingsdag van Jezus Christus.

Vraag: Zou Jezus Christus dit ook zo gewild hebben?

Antwoord: Wij doen dit uit eerbied voor Hem en de dodenherdenking is alleen maar een dag vervroegd, dus herdenken doen wij toch wel.

Vraag: Dit is geen rechtstreeks antwoord op mijn vraag; maar zou het niet mogelijk zijn geweest Hemelvaartsdag en de dodenherdenking te laten samenvallen? Het is toch te gek om los te lopen, dat als gevolg van een bijzonder soort kalender van 20 eeuwen oud een zo recente moord plotseling op een andere dag herdacht moet worden.

Antwoord: Hierop heb ik al geantwoord en ik heb u ook al gezegd dat wij de gevallen van de tweede wereldoorlog heus wel herdenken. Maar ik zou u ook wel eens wat willen vragen; bent u soms Humanist?

Vraag antwoordt: Inderdaad en op 15/16 april wordt er door het Humanistisch Verbond zelfs een kongres gehouden. Op dit kongres zal o.a. de plaats en taak van het H.V. in de Nederlandse samenleving worden behandeld en volgens mij zou de hele humanistische wereld de dodenherdenking op 4 mei moeten houden. De herdenking van een zó recente moord en aanslag op de menselijke waardigheid mag voor niets wijken.

Antwoord: Dit is gezagsondermijnd!

Hans Nootenboom
Utrecht

Sputum

Schubbe, schubbe
 Schubbe, schubbe schoe
 Schubbe, schubbe schaa
 Schubbe, schubbe
 Schubbe, schubbe schie
 Schubbe, schubbe schoe
 Schubbe, schubbe schaa

Bob van Leeuwen
 Amsterdam

Tenger portret 66

het kindergezicht nog nauwelijks
 serieus te nemen want
 overal droefenis en kanker

vermoedend

ademt verlept met een dagelijks
 heimwee
 naar de oevers van een jeugd
 waar fietstochten waren met een
 idyllische mist rond de flaporen
 en onbezonnen minnen in stil gras

en zou weer willen rusten in bonte
 lappen badstof en fortén bouwen in
 beton als een onneembare kustlijn

tegen haaruitval in een metalen kam
 en de betonnen gesprekken van
 lichaam tot stem
 tegen ademloos sterven aan
 toegesneeuwde deuren

want een levensangst begint als het
 comfortabel klauwdier te nestelen in
 groeven rond de ogen
 als een slootrat in zijn prooi

Hans van Weely - Amsterdam

standers waakzaam en in toom. Het militair apparaat wordt dus gebruikt voor het aanleren van een aantal handelingen die, zou men ze werkelijk in praktijk brengen, op zelfvernietiging zouden neerkomen.

Het is dus misleidend nukleaire wapens „wapens” te noemen; alleen nu ze nog niet gebruikt worden, kan men ze wellicht met deze term aanduiden, maar daarmee wordt dan tevens duidelijk hoe een konservatieve benadering van deze zaak alleen maar vertroebelend kan werken. De leer van het machtsevenwicht dreigt in de betrekkelijke simpelheid waarmee ze thans aan de vele ongeïnteresseerden wordt gebracht, tot een zeer negatieve, nl. het eigenlijke probleem omzeilende benadering te worden. We moeten helaas nog constateren, dat gesprekken over aspecten van de bewapening en de noodzaak van een andere aanpak vanuit een nieuwe mentaliteit, in de dienstpraktijk zelden of nooit tot integratie komen.

Ongeveer de helft van onze jongemannen moet militaire dienstplicht vervullen; een groot gedeelte daarvan meent oprecht dat men tijdens de dienst wordt verzocht niet te denken. Denken nu is per definitie twijfelen (twijf = twee = keuzemogelijkheid). De gezaghebbende oudere in de militaire (evenals in de burger-) maatschappij zal als denkend mens (bijna hetzelfde als: als mens) herkend worden (en erkenning vinden) indien hij het aandurft gesprekspartner te zijn; misschien zal dan zelfs de humor, die feilloze indikatie van het inzicht in de betrekkelijkheid van al het menselijke doen en denken een ruimer kans krijgen.

Wat speciaal het militaire milieu betreft, mag ik met nadruk eraan herinneren dat de uniformering (en unifikatie, waarvan uniformen nu eenmaal het symbool zijn), gevoegd bij de distinktie en distantie tussen de rangen, vrij grove aanslagen op de groeiende persoonlijkheid van onze jongeren zijn, al wil ik best erkennen dat zulke zaken natuurlijk óók een uitdaging kunnen betekenen aan het individuele in de mens, dat hij onder deze druk misschien juist tot gelding zal trachten te brengen. (Maar heeft de toekomst deze vorm van individualisme bijzonder nodig?) Nog ernstiger lijkt mij de regelmatige konfrontatie met de idee van vernietiging, wat zelden tot nadenken blijkt op te scherpen, integendeel heel vaak afstomping en onverschilligheid in de hand werkt, waaraan onder militairen, voor een gedeelte door waarschijnlijk onvermijdelijke omstandigheden, toch al geen gebrek schijnt te zijn.

Ik dreig onbillijk te worden door het opsommen van zoveel negatiefs. Ik plaatste echter kanttekeningen bij die verschijnselen die mij onrustbarend voorkomen. Wat er zoal positief valt te waarderen, ook in de militaire samenleving, behoeft voor ons doel niet te worden vermeld.

wordt vervolgd

H.V. Zomerkampen

De Buitenwerkkommissie van het Humanistisch Verbond organiseert verschillende soorten kampen. Kinderkampen voor 10- t/m 12-jarigen; tentenkampen voor 13- t/m 15-jarigen en fietstochten voor jongeren van 16 en 17 jaar naar Engeland en Frankrijk.

Op aanvraag bij de Buitenwerkkommissie van het Humanistisch Verbond, postbus 114, Utrecht, wordt gratis een folder toegezonden.

Wie zwijgt stemt toe!

Zij, die met de paasdagen in de huiskamer, gezeten bij de warme kachel, op het t.v.-journaal enkele flitsen opvingen van de jaarlijkse A.B.C./Vietnam-protestmars, en „die stumpers” in de regen voort zagen strompelen, proeven helaas weinig van de sfeer van zo'n optocht.

En zij, die zelf aan deze protestmars deelnamen weten wat een enorme gebeurtenis zo'n mars is. Zij weten wat een saamhorigheid en geestverwantschap er heerst, die zich manifesteerde in het respect en waardering van de toeschouwers. Een prestatie die door (hoofdzakelijk) jongeren geleverd wordt, met allen hetzelfde doel voor ogen dat hen kritisch maakt tegenover de machthebbers en datgene waarmee deze macht in stand gehouden of uitgebreid wordt.

Helaas was ik zelf niet in de gelegenheid om de „driedaagse-protestmars” mee te lopen, maar wel de „slotmars” in Amsterdam (waarvan nevenstaande foto's). Na vertrek van het Waterlooplein en geëskorteerd door een minimum aan politie (?!), vertrok de stoet van plm. 4000 (eerlijke schatting) in de richting van de Dam. De stoet, die bestond uit jong en oud, blank en zwart, droeg een groot aantal spandoeken e.d. met zich mee die van opschrift nogal uiteen liepen en de kreten waren meer (staatshoofd) beledigend dan vleidend, maar er werd van de zijde der politie niet opgetreden zodat relletjes achterwege bleven. Van de Dam kroop de stoet als een enorme rups door de stad naar de oude RAI. Het verkeer stopte, toeschouwers stonden zwijgend instemmend te kijken, ramen werden opengeschoven waaruit enthousiaste kreten of handgeklap weerklonk. Heel Amsterdam deed mee en iedereen was onder de indruk. Want de Mokummers weten wel en begrijpen het; na jaren van onderdrukking, wegvoering en terreur weten zij waar ze tegen zijn. Allemaal bezeten van hetzelfde ideaal; tegen atomaire, biologische, chemische wapens én tegen de oorlog in Vietnam.

In de oude RAI, het eindpunt van de mars, werd een slotmeeting gehouden. Daar zat iedereen op de vloer en tribunes te luisteren, stil, muisstil was men toen er gesproken en gezongen werd. En die sfeer, machtig, ontroerend zoals nergens te krijgen is.

Na afloop toog een ieder naar huis, onvoldaan maar toch tevreden, want nog steeds woedt de oorlog en nog steeds... enfin, u weet het wel, maar blijf dan niet toekijken. Hoe meer mensen zich actief in de strijd werpen tegen het misbruik en de moord van uw medemens elders op deze aarde, des te groter zal het protest zijn en is er meer kans van slagen. Laat u horen, want wie zwijgt stemt toe!

Arnold van Hees

libertijn

**f 5,75
per jaar**

**postgiro
13.82.77.7**

Zullen wij samen spelen?

*De dingen die gebeuren
wil ik dan wel met weemoed kleuren*

*Ook valt nog te bedenken
dat ik wat verzen weg kan schenken*

*Al staat het te bezien
waartoe dit alles ooit weer dient*

Tenzij zich het verlies laat delen

Arjen Struik

Arbeid: het hoogste menselijke goed?

Voorzover we terug kunnen gaan in de geschiedenis, weten we dat er door de meeste mensen gewerkt is en het is aannemelijk, dat ook de voorhistorische mensheid heeft gewerkt. Anders dan bij dieren is de mens genoodzaakt in samenwerking met anderen de zaken te maken die noodzakelijk zijn om zichzelf, de groep en daarmee de mens als soort in stand te houden. In deze strijd om het bestaan is het niet de mens die zich bij de hem omringende natuur heeft aangepast, maar die de natuur te zijnen bate heeft benut en is gaan beheersen. Waarom? Om beter en doeltreffender te kunnen produceren en daardoor beter en doeltreffender in de menselijke behoeften te kunnen voorzien. De eerste menselijke levensbehoeften zijn voedsel, water, kleding en huisvesting. Maar daarbij is het niet gebleven. Met dat er meer kon worden gemaakt, groeide het verlangen naar meer en betere producten, naar meer comfort. Toch is het eeuwen lang zo geweest, dat niet voldoende aan de meest noodzakelijke levensbehoeften op behoorlijke schaal kon worden voldaan. Helaas geldt dit vandaag nog voor grote delen van de wereld. Is dit echter ook nog zo in onze westerse wereld: Noord-Amerika, Europa met inbegrip van de landen achter het „IJzeren Gordijn“?

Een dergelijke vraag schijnt in de eerste plaats gericht te moeten worden tot deskundigen. Een probleem met vele kanten en voor elk van deze kanten staan bij uitstek deskundige specialisten gereed om vanuit hun gespecialiseerde kennis tal van vragen te beantwoorden. Economen, juristen, sociologen, sociaal-psychologen e.a. Ik meen als niet-deskundige ook wel een enkele kanttekening te mogen maken. Ten eerste kom ik als krantelezer en televisiekijker dagelijks in aanraking met het probleem, maar ook als deelnemer in het arbeidsproces en gebruiker van al het geproduceerde kan ik aan het probleem niet voorbij gaan. Tenslotte pretendeer ik er een levensovertuiging op na te houden en deze met een aantal anderen te delen in een levens- en wereldbeschouwing. In het kader daarvan vraag ik mij dan af of dat er misschien ook nog iets mee te maken heeft.

Als krantelezer en televisiekijker wordt het mij niet gemakkelijk gemaakt. Een wirwar van feitelijke informatie — op zichzelf juist, maar moeilijk met elkaar te rijmen — overdondert me. Ontspanning op de arbeidsmarkt klinkt aantrekkelijk, maar als het betekent werkloosheid, dan is dat volgens velen al weer veel minder plezierig. Jaarverslagen van grote industrieën en banken voorspellen sinds enkele jaren economische crisissen, maar het schijnt hun te vergaan als de weersvoorspellingen van De Bilt: veel depressies aankondigen, dan vallen de opklaringen altijd mee. Dezelfde banken en industrieën maken namelijk elk jaar dezelfde of grotere winsten en keren dezelfde of hogere dividenden uit. Alarmerende berichten over fabriekssluitingen, die een vingerwijzing zijn voor de achteruitgaande welvaart, maar een pagina verder in dezelfde krant lezen we dat de een of andere deskundige wijst op het betrekkelijk kleine aantal fabrieken in verhouding tot het totale aantal ondernemingen in Nederland. 't Schijnt dus nogal mee te vallen.

Als konsument lees ik ook die krant en zie de televisie. Avond aan avond word ik er op attent gemaakt dat mijn leven niet volmaakt is zonder dit en zonder dat en dan volgens de laatste mode of met de nieuwste snufjes. Mijn kostuum van verleden jaar is nog uitstekend, maar de herenmode van dit jaar heeft andere dessins en wat al niet meer. De strijkbout, de ijskast, het televisietoestel, het vloerkleed, de vitrage en wat al niet meer zijn nog uitstekend. Weliswaar is het een wat ouder dan het andere, maar alles kan er nog best mee door. Dat dacht ik tenminste, maar geloof ik de reclame, dan is alles dringend aan vernieuwing toe. Men zou haast gaan denken, dat men moeite heeft om al die artikelen aan de man te brengen.

Dat strookt weer niet met het streven naar verhoging van de produktie. Bij wijze van voorbeeld iets uit Amerika, dat ook voor Europa illustratief is. Sinds 1929 wordt er daar tweeënhal maal meer goederen gemaakt door vrijwel hetzelfde aantal mensen. In de dienstverlening gaat het minder best: voor drie maal zoveel werk waren twee maal zoveel mensen nodig. Betekent dit nu dat de Amerikanen sinds 1929 resp. tweeënhal en anderhal maal zo hard zijn gaan werken? We kunnen wel aannemen dat de verhoging van de produktie veeleer is toe te schrijven aan een beter gebruik van hulpmiddelen, d.w.z. mechanisatie en automatisering van de arbeid. Het resultaat is o.m. hogere winsten.

Uit hetzelfde Amerika komt nl. een bericht van de bekende voorzitter van de vakbond van arbeiders in de automobielindustrie, Walter P. Reuter: General Motors maakte zulke grote winsten, dat men er geen investeringsmogelijkheden meer voor wist. Met andere woorden G.M. verdient zoveel geld dat het niet meer weet wat het er mee moet doen. Tussen twee haakjes: dit werpt wel een schril licht op het feit dat naar voorzichtige schattingen cirka 35 miljoen mensen in de Verenigde Staten in regelrechte armoede leven (Free enterprise!).

Word ik van loonverdiener, steuntrekker dan is de boot aan. Weliswaar ga ik financieel achteruit, maar het is vernederend — zo behoor ik het althans te voelen — dat ik mijn brood niet meer met arbeid verdien. De arbeid is met een waas van heiligheid omgeven, de steuntrekker behoort tot de parasieten van de maatschappij. Is dit niet het gangbare beeld, zij het wat in het uiterste getrokken ter wille van de duidelijkheid?

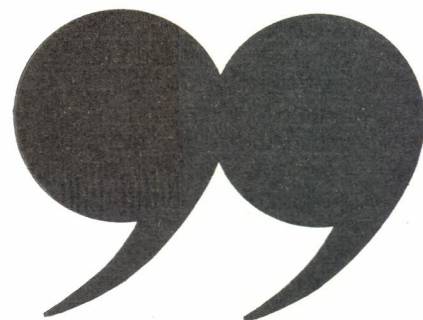
Het is duidelijk, dat in een samenleving waar net genoeg of altijd iets te weinig is om aan de eerste levensbehoeften te voldoen, iedereen aangespoord wordt mee te werken aan de instandhouding van die samenleving en dat wil dan zeggen mee te helpen produceren of trachten te komen tot betere produktiewijzen. Dit is een maatschappelijk waardevolle zaak waarop men terecht een arbeidsethiek mag bouwen. In onze westerse wereld heeft het christendom dit dan ook gedaan. Men baseerde zich daarbij op de paradijsvervloeking uit Genesis: „in het zweet uws aanschijns zult gij brood eten”. Men heeft dit verheven tot een goddelijk gebod om te arbeiden. We vinden dit ook terug in het dagelijks spraakgebruik: loon naar arbeid; wie niet werkt, zal niet eten; ledigheid is des duivels oorkussen e.d. Kortom er is een arbeids-ethos gegroeid dat bijkans aan arbeidsfanatisme grenst en tot op heden zijn juridische bekroning heeft gevonden in de Rechten van de Mens. In artikel 23.1 staat „Een ieder heeft recht op arbeid, op vrije keuze van beroep, op rechtvaardige en gunstige arbeidsvoorwaarden en op bescherming tegen werkloosheid”. Zo is het noodzakelijke verheven tot een recht.

Maar het is niet alleen een recht, het is in onze westerse samenleving ook een plicht. Niet alleen een plicht om te arbeiden, nee men dient zelfs zo te arbeiden dat men steeds meer gaat verdienen en het altijd beter krijgt (in materiële zin dan) dan de ouders, de kennissen of de bureu. Hij die dat streven niet of in mindere mate kent, is of een dwaze idealist of een domme jongen. Maar m.i. werd de kern van de zaak onlangs en passant door een hooggeleerde geformuleerd, toen deze schreef: „Als men de arbeiders ontslaat, dan verliest het leven voor hen zijn **normale zin**”. (Vet van M.W.).

Deze professor beweert niet meer of minder dan dat de zin van het leven de arbeid is, wel te verstaan: de arbeid die wij verrichten voor ons dagelijks brood. Nu staat het een ieder vrij de zin van zijn leven te zoeken, daar waar hij meent dat hij hem zal vinden. Ik voor mij ben zo vrij hem niet in de eerste plaats in deze arbeid te zoeken. De zin van mijn leven, tezamen met dat van anderen vind ik in dat leven zelf; door mijn lichamelijke ervaringen heen in de geestelijke beleving. Van dit grote geheel maakt mijn dagelijkse arbeid deel uit, misschien wel noodgedwongen een belangrijk en groot deel. Toch is het niet het belangrijkste en het grootste deel en zeker niet de zin van mijn leven.

Gelukkig zijn er ook altijd groepen mensen geweest, die voor dergelijke gedachten open hebben gestaan. De oude Grieken waren van het nut van de arbeid overtuigd, maar lieten het met veel genoegen over aan slaven. In later eeuwen was er de adel, waarvan spottenderwijs gezegd werd: arbeid adelt, maar de adel werkt niet. Wij zijn geen Grieken met slaven, noch een feodale adel met horigen. Wel schijnt er in de westerse samenleving een periode aan te breken, waarin iedereen met een minimum aan arbeid kan volstaan ter voorziening van redelijke menselijke verlangens. Zoals we de ons omringende natuur reeds in hoge mate aan ons ondergeschikt hebben weten te maken, zo zullen we ook onze menselijke natuur moeten leren beheersen in ons verlangen naar steeds meer en steeds beter. Dit is m.i. geen vage wenselijkheid maar een dringende noodzakelijkheid willen wij niet materieel en geestelijk ten onder gaan, zoals de mens eens ten onder dreigde te gaan aan de hem omringende natuur.

door Max Willems

Ter informatie

De **Haarlemse jongerengroep** blijft actief. Na allerlei Sextante-righeden van de N.V.S.H., waaraan men meewerkt, heeft men — althans volgens de aankondigingen — in eind maart een nachtelijke oriëntatierit gehouden in overleg met enkele welwillende autobezitters. Men vraagt zich in Haarlem af of het de nieuwsgierigheid van vele jongeren zal prikkelen. De redactie is in elk geval wél geprikkeld.

Arnhem bericht dat H.V.-bestuurslid G. J. den Besten een hernieuwde poging heeft gedaan om tot een kontakt tussen jongeren te komen. Hiertoe zijn de jongere leden van de H.V.-gemeenschap uitgenodigd samen met oudere en oud-H.J.B.-ers. De bedoeling is om het onderlinge kontakt te bevorderen en daarbij eventueel bestaande misverstanden uit de weg te ruimen.

Er zijn reeds enkele ontmoetingen geweest met een zeer bevredigend aantal bezoekers. Onderwerpen als „Euthanasie” en „Waarom word je al of niet lid van een humanistische organisatie?” kwamen ter sprake. Inmiddels zijn de militairen die onder militaire geestelijke verzorging in en om Arnhem vallen ook uitgenodigd deel te nemen aan de discussies.

De **H.J.G.-Rotterdam** had en heeft weer een aantrekkelijk programma waarop o.m. onderwerpen prijken als „Gezag”, „Groeï naar één wereld”, „Het Humanisme organisatorisch in de toekomst”, „Humanisme en Politiek”, „Evolutie”, „Wereldfederalisme” en een dansavond, waarbij verzocht werd platen en vriend(innetje) mee te brengen. (We vragen ons af wat belangrijker was.)

De **Utrechtse jongerengroep** tenslotte had ook „gezag” op het programma staan en stelde reeds bij voorbaat een aantal interessante vragen: „wat is gezag en in welke vormen komt het voor?”, „waarin schuilt de macht van het amsterdamse lieverdje?”, „zou de maatschappij ook zonder gezag kunnen draaien?”, „hoe is dat in de dierenwereld en kunnen we daar misschien iets uit afleiden?” e.d. Aan de inleiding en discussies ging een broodmaaltijd vooraf, hopelijk niet op gezag maar wel machtig. De oogst is ditmaal schraal. Is er nog iets of kan er in enkele regels iets verteld worden over reeds gebeurde activiteiten: **de redactiebriefbus is altijd open.**

Ter herinnering

Op 29 en 30 april wordt in DE GRASHEUVEL te Amersfoort een weekend gehouden onder het motto „Persoonlijke en gemeenschappelijke maatstaven”. Sprekers zijn Arjen Struik, adj-dir. van het Humanistisch Vormings Centrum voor Militairen en Wim Engelen, R.K. pr. Aanvang: zaterdag 14 uur, einde zondag uiterlijk 16 uur. Prijs voor deelnemers tot 25 jaar bedraagt f 12,50 en voor jongeren boven 25 jaar f 15,—. Voor verdere inlichtingen kan men zich wenden tot Jaap Snoek, Kramatweg 13 te Amsterdam. (Een uitvoerige beschrijving van het weekend vindt men in het vorige nummer van Libertijn.)

Ik wens donateur/abonnee te worden van het jeugd- en jongerenblad „Libertijn”.

Mijn naam is:

Adres:

te:

man/vrouw

Ik ben aangesloten bij:

en stort f op uw girorekening.

Handtekening

Ik wens donateur/abonnee te worden van het jeugd- en jongerenblad „Libertijn”.

Mijn naam is:

Adres:

te:

man/vrouw

Ik ben aangesloten bij:

en stort f op uw girorekening.

Handtekening

Kan ongefrankeerd
verzonden worden

ANTWOORDKAART

Machtiging nr. 3167

AMSTERDAM 17

Libertijn
Postjeskade 43-1
Amsterdam-W.

Kan ongefrankeerd
verzonden worden

ANTWOORDKAART

Machtiging nr. 3167

AMSTERDAM 17

Libertijn
Postjeskade 43-1
Amsterdam-W.